

## บทวิจารณ์หนังสือ

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการแทรกแซงของรัฐ

ไกรยุทธ ชีรตยาภินันท์

สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2525

129 หน้า ราคา 40 บาท

ในบรรดาผู้มีอาชีพสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ในเมืองไทยแห่งปรดิยุบันสมัย ไกรยุทธ ชีรตยาภินันท์ เป็นหนึ่งในจำนวนน้อยคนที่มีผลงานปรากฏสู่โลกวิชาการอย่างสม่ำเสมอ การปรากฏตัวของหนังสือเรื่อง *ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการแทรกแซงของรัฐ* สู่โลกวิชาการ จึงเป็นเพียงการปฏิบัติภารกิจตามปกติของท่านผู้นี้เท่านั้น

*ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการแทรกแซงของรัฐ* จัดเป็นตำราเศรษฐศาสตร์การคลังระดับจุลภาค ซึ่งอาจเทียบเคียงได้กับ *การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย* (2525) ของเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม เพียงแต่ขอบเขตของเนื้อหาสาระแคบกว่าเป็นอันมาก เนื้อหาของหนังสือจำกัดเฉพาะการ “เสนอแนวคิดต่างๆที่ใช้เป็นฐานเหตุผลสำหรับการแทรกแซงของรัฐบาลที่มีต่อการทำงานของระบบเศรษฐกิจ” (หน้า 1) หากจะกล่าวให้ถึงที่สุดแล้ว หนังสือเล่มนี้ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญของเศรษฐศาสตร์การคลังระดับจุลภาคอยู่เพียง 2 เรื่อง คือ ทฤษฎีสินค้าสาธารณะ (Theory of Public Goods) และทฤษฎีการเลือกของสังคม (Theory of Social Choice) เจตนาารมณ์ของการจำกัดขอบเขตของเนื้อหาสาระให้แคบเช่นนี้ ก็เพื่อที่จะเสนอการวิเคราะห์ที่ลุ่มลึกได้ ทั้งผู้เขียนก็ใช้ความพยายามในการกำหนดโครงร่างของหนังสือขึ้นเอง โดยไม่ลอกเลียนตำราฝรั่งโดยตรง ผลที่ปรากฏออกมาคือ หนังสือเล่มนี้แม้จะมีขอบเขตของเนื้อหาสาระคับแคบ แต่ก็มีควมลุ่มลึกเมื่อเทียบกับตำราภาษาไทยที่มีอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทียบกับ *เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม* (2525) อย่างไรก็ตาม หากเทียบกับตำราฝรั่ง ดังเช่น *Arkinson and Stiglitz (1980)*, *Boadway (1979)* และ *Tresch (1981)* หนังสือเล่มนี้ก็มีเนื้อหาบางส่วนล้ำสมัยอยู่บ้าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ต้นฉบับหนังสือเล่มนี้ถือกำเนิดขึ้นเมื่อเกือบสิบปีมาแล้ว เนื้อหาบางส่วนชวนให้ได้ข้อนุมานเช่นนี้ ดังเช่นที่ผู้เขียนกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “...เมื่อไม่นานมานี้รัฐบาลได้รวมกิจการของบริษัทการบินไทยและบริษัทแอร์สยามเข้าเป็นบริษัทเดียวกัน....” (หน้า 3) ทั้ง ๆ ที่กรณีนี้เกิดขึ้นเมื่อทศวรรษเศษที่แล้ว แต่ผู้เขียนยังกล่าวถึงกรณีดังกล่าวว่าเกิดขึ้น “เมื่อไม่นานมานี้” นอกจากนี้ คำนำของหนังสือก็บ่งบอกอย่างชัดเจนว่า ผู้เขียนได้ส่งต้นฉบับเพื่อจัดพิมพ์ในปี 2523 ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนอาจเริ่มเขียนหนังสือเล่มนี้เมื่อเกือบสิบปีมาแล้ว ดังนั้น การที่หนังสือจะมีเนื้อหาที่ไม่ทันสมัยอยู่บ้าง จึงเป็นเรื่องธรรมดา

ในส่วนที่เกี่ยวกับขอบเขตแห่งเนื้อหาสาระของหนังสือ มีข้อพึงวิจารณ์อยู่อย่างน้อย 2 ประการคือ

**ข้อวิจารณ์ที่หนึ่ง** หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงทฤษฎีการเลือกของสังคมน้อยเกินไป ข้อที่น่าสังเกตก็คือ ผู้เขียนกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“...ประเด็นที่น่าสนใจภายในกรอบของเศรษฐศาสตร์การคลัง สาธารณะ คือ กระบวนการตัดสินใจทางการเมืองนั้นมีคุณสมบัติเช่นใดบ้าง แม้ว่าจะไม่ใช่เจตนาธรรมณ์ในหนังสือเล่มนี้ที่จะอธิบายในรายละเอียดเกี่ยวกับ กระบวนการตัดสินใจทางการเมืองก็ตาม การกล่าวถึงกระบวนการดังกล่าว อย่างสังเขปจะช่วยให้ผู้อ่านตระหนักดีว่า การศึกษาการคลังสาธารณะนั้นจะ ไม่สมบูรณ์หากไม่ได้ศึกษารัฐบาลในเชิงการเมืองด้วย....” (หน้า 120)

ข้อความข้างต้นนี้เป็นประจักษ์พยานที่บ่งชี้ว่า ผู้เขียนตระหนักดีว่า หากจะเข้าใจพื้นฐานแห่งการ แทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาลให้ดีแล้ว จำเป็นที่จะต้องศึกษาทฤษฎีการเลือกของสังคม หรือการเมืองว่าด้วยการคลังสาธารณะ (Fiscal Politics) ด้วย แต่การนี้กลับปรากฏว่าเนื้อหาส่วนนี้มี อยู่เพียง 12 หน้าในจำนวนเนื้อหาทั้งหมด 126 หน้า (หน้า 105-110 และ 120-126) ซึ่งนับว่าน้อยมาก เป็นเหตุให้หนังสือมีเนื้อหาอันไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ในการศึกษาทฤษฎีสันค้าสาธารณะหรือการ แทรกแซงทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เราจะต้องเข้าใจกระบวนการทางการเมือง เพื่อหยั่งรู้ความ ต้องการสินค้าสาธารณะของประชาชน ซึ่งหมายความว่า เราจะต้องศึกษาการเมืองว่าด้วยการคลัง สาธารณะ เนื้อหาสาระสำคัญในเรื่องนี้ มีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ส่วน คือ

- (1) กฎเกณฑ์ในการลงคะแนนเสียง (Voting Rule) เพื่อกำหนดทางเลือกของสังคม
- (2) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยระบบประชาธิปไตย เพื่อศึกษาพฤติกรรมของ พรรคการเมือง ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ
- (3) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยระบบราชการ เพื่อศึกษาว่า ข้าราชการมีบทบาท

ในการกำหนดพฤติกรรมของรัฐบาลอย่างไร

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนจำกัดเนื้อหาเฉพาะเรื่องกฎเกณฑ์ในการลงคะแนนเสียงเท่านั้น (หน้า 105-110)

**ข้อวิจารณ์ที่สอง** แม้ว่าเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ส่วนใหญ่จะกล่าวถึงเหตุผลที่ สนับสนุนให้รัฐบาลแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และบทวิเคราะห์เหตุผลเหล่านั้น แต่เนื้อหา ในส่วนนี้มีความไม่สมบูรณ์อยู่อย่างน้อย 2 ประการ

- (1) บทวิเคราะห์ว่าด้วยผลภายนอก (Externalities) ซึ่งปรากฏในบทที่ 3 และ 5 ยัง ไม่สู้จูงใจนัก ผู้เขียนมิได้กล่าวถึงแนวความคิดว่าด้วยผลภายนอกในระดับอุดมภาพ (Optimal

Externalities) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการควบคุมมลภาวะระดับอุตสาหกรรม (Optimal Pollution Control) ในอีกด้านหนึ่ง แม้ว่าผู้เขียนจะได้กล่าวถึงต้นทุนการกระทำ (Transaction Cost) ดังนี้ปรากฏในหน้า 39-42 และหน้า 93-94 แต่ก็เป็นเพียงแต่กล่าวถึงในลักษณะพรรณนาโวหาร หากได้นำแนวความคิดเรื่องนี้มาประกอบการวิเคราะห์ผลภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบของต้นทุนการกระทำที่มีต่อการกำหนดผลภายนอกระดับอุตสาหกรรม หรือที่มีต่อการควบคุมมลภาวะระดับอุตสาหกรรม ท้ายที่สุด ผู้เขียนมิได้เสนอทวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของวิธีการแก้ปัญหาผลภายนอกวิธีต่าง ๆ

(2) แม้ว่าผู้เขียนจะได้กล่าวถึงวิธีการของรัฐบาลในการแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่บ้าง แต่การอธิบายเป็นไปอย่างคร่าวๆ จริงอยู่ พัฒนาการของเศรษฐศาสตร์การคลังในปัจจุบันยังมีอาจให้ข้อสรุปด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ว่า เมื่อใดที่รัฐบาลควรจะแทรกแซงด้วยการเป็นผู้ผลิตสินค้าหรือบริการบางชนิดเอง เมื่อใดที่รัฐบาลควรจะแทรกแซงด้วยวิธีการให้สัมปทานในการผลิตสินค้าหรือบริการบางประเภท หรือเมื่อใดที่รัฐบาลควรจะแทรกแซงด้วยการใช้มาตรการด้านภาษีอากรและเงินอุดหนุน แต่อย่างน้อยที่สุด ผู้เขียนน่าจะได้อธิบายเหตุผลที่มักจะใช้สนับสนุนการแทรกแซงของรัฐบาลแต่ละวิธี ตลอดจนเปรียบเทียบผลกระทบทางเศรษฐกิจอันคาดว่าจะเกิดขึ้นจากวิธีการแทรกแซงเหล่านี้

ความสามารถในการใช้ภาษาไทยนับเป็นจุดอ่อนอย่างยิ่งของไกรยุทธ ชีรตยาคินันท์ แม้ว่างานวิชาการชิ้นหลัง ๆ ของท่านผู้นี้จะใช้ภาษาไทยที่สละสลวยขึ้น ดังเช่น *ไกรยุทธ ชีรตยาคินันท์ (2527)* แต่โดยเหตุที่หนังสือเล่มนี้เริ่มเขียนเมื่อสิบปีเศษที่แล้ว ความอ่อนด้อยในวิถียุทธการใช้ภาษาไทยจึงปรากฏให้เห็นเกือบโดยทั่วไป ดังเช่นการใช้คำบุพบทเกินกว่าความจำเป็น และการใช้ประโยคที่มีรูปลักษณะแบบภาษาอังกฤษเป็นต้น แต่ความจำกัดของภาษาไทยในการสื่อแนวคิดและมโนทัศน์ทางเศรษฐศาสตร์การคลังก็มีส่วนสร้างความยากลำบากในการเขียนคำราที่มีระดับความลุ่มลึกเช่นนี้ด้วย อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ที่รู้จัก ไกรยุทธ ชีรตยาคินันท์ โดยส่วนตัวแล้ว ย่อมทราบกันดีว่า ภาษาเขียนของท่านผู้นี้สามารถสื่อความหมายได้ดีกว่าภาษาพูดเสียอีก

แม้ว่า *ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการแทรกแซงของรัฐ* จะมีความบกพร่องในข้อที่มีเนื้อหาแคบมากเกินไป และนำเสนออรรถาธิบายอันไม่กระจ่างชัดหลายต่อหลายตอน แต่กล่าวโดยส่วนรวมแล้ว ไกรยุทธ ชีรตยาคินันท์ ได้สร้างคุณูปการอันใหญ่หลวงแก่กระบวนการการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์การคลังในประเทศไทย

ที่มา : ตีพิมพ์ใน *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์* ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2528) หน้า 171-174

## บรรณานุกรม

### ก. ภาษาไทย

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม *การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย  
ธรรมศาสตร์ 2525.

ไกรยุทธ ธีรตศิยานันท์ “การประกันภัยพิชผล : เครื่องมือเศรษฐกิจสำหรับเกษตรกรไทย?” *วารสาร  
เศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์* ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มีนาคม 2527) หน้า 119-158.

### ข. ภาษาอังกฤษ

Atkinson, A.B. and J.E. Stiglitz, *Lectures on Public Economics*, London : McGraw-Hill Book  
Co.Ltd., 1980.

Boadway, Robin W. *Public Sector Economics*. Cambridge. Mass. : Winthrop Publishers, Inc.,  
1979.

Tresch, Richard W. *Public Finance : A Normative Theory*. Plano, Texas : Business Publication,  
Inc., 1981.